

Asia: VN/24846/2023

Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotinen suunnitelma

Yleiset kysymykset

Onko suunnitelmassa ja sen linjauksissa tunnistettu olennaiset asiat?

Helsingin kaupunki pitää erittäin hyvänä, että tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suunnitelmaluonnos antaa selkeän näkymän yli hallituskausien ja että suunnitelmaluonnoksella pyritään systemaattisesti edistämään Suomen tuottavuuskasvua ja puuttumaan innovaatiotoiminnan kapeikkoihin. Oleellista on, että suunnitelmalla pyritään nostamaan TKI-rahoitusosuutta suhteessa bruttokansantuotteeseen ja lisäämään innovaatiotoimintaan osallistuvien organisaatioiden ja TKI-osaajien määrää.

Julkisen talouden suunnitelmassa TKI-rahoitukseen on varattu merkittävää liikkumavaraa (16 milj. vuonna 2025, 90 milj. v. 2026 ja 200 milj. vuonna 2027. Vuoden 2028 liikkumavarasta käytettävät kohteet, 540 miljoonaa, päätetään seuraavalla vaalikaudella). Helsinki korostaa, että tätä liikkumavaraa tulee hyödyntää tehokkaasti. Helsingin kaupunki esittää, että rahoitusta kohdennetaan korkeakoulujen/innovaatiokeskittymien läheisyydessä toimiviin yrityshautomopalveluihin, mikä edistää tutkimuslähtöistä yrittäjyyttä, TKI-toiminnan uudistumista ja innovaatioiden viemistä käytäntöön. Liikkumavara mahdollistaa myös innovaatorahoituksen muiden puutteiden korjaamisen. Helsingin kaupunki painottaa, että rahoitusta tulee kohdentaa nykyistä selvästi enemmän aineettomiin investointeihin, johon työn tuottavuus nykyisin pitkälti perustuu.

Suuret kaupungit ovat innovaatiotoiminnan mahdollistajia, suunnannäyttäjiä sekä kehittämisen ja yhteistoiminnan alustoja. Usein innovaatioita kehitetään kaupunkikehityksen kannalta tärkeiden haasteiden ratkaisemiseksi. Suurten kaupunkien rooli on myös keskeinen vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä. Lisäksi kaupungeilla on korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa aktiivisia kasvun, kansainvälistymisen ja TKI-yhteistyön verkostoja, alustoja sekä kehityshankkeita. Tämä ei kuitenkaan näy riittävästi suunnitelmaluonnoksessa ja siksi kaupunkien roolia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa tulee tuoda vahvemmin esille. Helsingin kaupunki esittää myös, että kuudella suurimmalla kaupungilla on edustus tutkimus- ja innovaationeuvostossa.

Miten suunnitelma vaikuttaa sektorinne ja/tai organisaationne toimintaan?

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tuloksena syntyvät innovaatiot ovat tärkein uutta yritystoimintaa, tuottavuutta ja kasvua synnyttävä tekijä Suomessa. TKI-panostusten kasvattaminen systemaattisesti, pitkäjänteisesti ja oikealla tavalla kohdennettuna hyödyttää Helsinkiä ja pääkaupunkiseutua ja lisää alueen korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten toimintaedellytyksiä, edistää alueen elinkeinoelämän kasvua ja synnyttää sitä kautta uutta hyvinvointia.

Huomiot suunnitelman linjauksiin

Yhteistyö on Suomen T&K-toiminnan vahvuus

Suunnitelmassa tulee olla selkeämmin huomioituna ja synergisesti hyödynnettynä eri toimijoiden (ml. kaupungit ja järjestöt) tarjoamat eri vaiheiden palvelut ja muu tuki innovatiivisen yrittäjyyden ja kasvuyrityksen kehityspolulla. Suurimmilla kaupungeilla on ekosysteemisopimusten lisäksi runsaasti muitakin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa edistäviä ohjelmia, hankkeita, alustoja, palveluja ja muita resursseja, jotka kasvattavat kansainvälisesti vetovoimaisia innovaatiokeskittymiä ja tutkimusperusteista liiketoimintaa.

Yritysten kunnianhimoisen T&K-toiminnan lisääntyminen vauhdittaa talouskasvua

- **Yritysten T&K-investoinnit kasvuun**
- **Uusia yrityksiä T&K-toimintaan**

Tarve yritysten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan vauhdittamiseen on ollut esillä sekä OECD:n maaraaportissa että Uudenmaan EU-tasoisessa TKI-tiekartassa. Vaikka henkilömäärältään suuria, yli 250 henkilöä työllistäviä yrityksiä on lukumääräisesti vähän, niiden osuus suomalaisten yritysten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiiovolyymista on peräti puolet. Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan tuottavuuskehitys edellyttää, että nykyistä useampi yritys innovoi tai on mukana innovaatiotoiminnassa. Toimenpiteiden vaikuttavuutta tulee seurata myös lisäämällä mittareihin yritysten tutkimus, kehitys- ja innovaatiomenot suhteessa yrityskantaan.

TKI-rahoitussuunnitelmassa on kiinnitetty huomioita yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyön tiivistämiseen. Suunnitelma ei kuitenkaan vastaa uusien tutkimuslähtöisten yritysten perustamiseen eikä huomioi palveluja, jotka edistävät uusien yliopisto-/innovaatiolähtöisten yritysten syntymistä ja samalla innovaatioiden viemistä käytäntöön. Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että valtio osallistuu yrityshautomotoiminnan rahoittamiseen.

T&K-osaaminen lisääntyy ja T&K-osaajien määrä kasvaa julkisella ja yksityisellä sektorilla tuottavuuskasvun tueksi

- **Uutta tietoa tuottava T&K-toiminta**
- **Tutkijanurat vahvistuvat julkisella ja yksityisellä sektorilla**

Rahoitussuunnitelmaluonnoksella pyritään puuttumaan innovaatiotoiminnan kapeikkoihin esimerkiksi lisäämällä tutkimuksen ja yliopistosairaaloiden uutta tietoa tuottavaa yhteistyötä ja paikkaamalla tutkimushenkilöstövajetta. Yritysten, kaupunkien ja koko Suomen talouden kasvu on sidoksissa siihen, missä määrin Suomeen saadaan tuottavuutta edistävää työvoimaa. Helsingin kaupunki pitää erittäin hyvänä suunnitelmaluonnoksen tavoitetta vaikuttaa kansalliseen osaamispääomaan. Rahoitussuunnitelmaluonnoksen tarkastelutapa on kuitenkin liian kapea pitkän aikavälin tavoitteisiin nähden ja maahanmuuttoa ei huomioida suunnitelmaluonnoksessa lainkaan. Tarve kansainvälisille osaajille on Suomen demografisen kehityksen vuoksi tulevaisuudessa kasvava. Helsingin kaupunki korostaa, että Suomen maakuvaan ja kansainvälisten osaajien houkuttelu- ja rekrytointityöhön tulee panostaa tavoitteellisesti ja ohjata siihen riittävästi resursseja. Myös koulutusjärjestelmän osalta suunnitelmaluonnokseen tulee kirjata konkreettisia toimia (esim. korkeakoulujen aloituspaikkojen riittävä määrä kasvukeskuksissa, koulutusjärjestelmän uudistaminen vrt. pisa-tulokset, nuorten korkeakoulutettujen määrän kasvattaminen).

Korkeatasoiset tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurit lisäävät Suomen houkuttelevuutta

- **Strategisia vahvuusaloja tukevat infrastruktuurit**
- **Suurteholaskennan kapasiteetin päivittäminen**

Tässä yhdeksi tavoitteeksi on asetettu, että t&k-rahoitusta kohdennetaan kansainvälisesti korkeatasoisten ja yhteiskäyttöisten tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurien tason säilyttämiseksi vahvuusaloilla. Helsinki esittää, että tason säilyttämisen sijasta tavoitteeksi asetetaan tason nostaminen vahvuusaloilla.

Kansainvälinen yhteistyö ja kansainvälisen T&K-rahoituksen hyödyntäminen lisääntyvät

- **EU:n T&K-yhteistyö**
- **Muu kansainvälinen T&K-yhteistyö**

Helsingin kaupunki on tuonut useasti esille, että EU:n T&K-rahoitusohjelmien kansallinen vastinrahoitus on varmistettava pysyvällä budjettivarauksella. Nyt lausunnoilla olevassa toisessa TKI-rahoitussuunnitelmassa on huomioitu kansallisen vastinrahoituksen merkitys. Myös julkisen talouden suunnitelmassa korkeakoulujen ja tutkimuslaitoksen EU-vastinrahoitusosuuteen oli tehty pysyvä korotus - käytännössä vuosille 2025–2028, mikä on erittäin hyvä. TKI-rahoitussuunnitelmassa tulee huomioida myös kuntien tarve vastinrahoitukseen. Lisäksi on tarpeen huomioida, että EU-rahoitukseen vaikuttaa merkittävästi ohjelmakausittain tehtävät linjaukset. Suunnitelmaluonnoksessa olisikin hyvä käsitellä sitä, miten Suomi vaikuttaa Horisontti-ohjelmaa seuraavaan EU:n tulevaan tutkimuksen ja innovaatioiden puiteohjelmaan (FP10). Helsingin näkemyksen mukaan ohjelman pitää perustua kilpailtuun rahoitukseen.

T&K-toiminnan strategiset valinnat rakentavat Suomen tulevaisuuden menestystä

Suunnitelmaluonnoksessa todetaan, että tutkimus- ja innovaationeuvoston johdolla käynnistetään prosessi Suomen strategisista valinnoista liittyen globaaleihin ja kansallisiin yhteiskunnallisiin

haasteisiin ja niiden TKI-toimijoille luomiin mahdollisuuksiin. Helsinki korostaa, että suurten kaupunkien rooli on keskeinen yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisuisissa. Myös siksi on välttämätöntä, että kaupungit ovat vahvasti mukana tässä työssä ja edustettuina tutkimus- ja innovaationeuvostossa.

Huomiot muihin suunnitelman osioihin:

Mahdolliset huomiot suunnitelman seurantaan (luku 4)

Suunnitelmaluonnoksessa ei käsitelty ollenkaan sitä, miten edellisellä hallituskaudella (1.1.2023) käyttöön otettu tutkimus- ja kehittämistoiminnan verokannustin on vaikuttanut yritysten TKI-toimintaan. Olisi tärkeää, että myös veromuutosten vaikutuksia seurataan sekä lyhyellä (hallituskaudella) että keskipitkällä (vuoteen 2030) ulottuvassa seurannassa.

Mahdolliset huomiot TKI-toimintaympäristön kehittämiseen (luku 5)

Suunnitelmassa on mainittu yhtenä alueellisen yhteistyön keinona valtion ja yliopistokaupunkien väliset ekosysteemisopimukset. Ekosysteemisopimukset ovat yksi keino kehittää TKI-toimintaa kaupunkiseuduilla. Innovaatioekosysteemien kehittämiseen keskittyvien sopimusten toteutus tapahtuu pääasiassa EU-ohjelmakauden 2021–2027 kestäväen kaupunkikehityksen resursseilla. Vastaava toimintamalli / instrumentti tulee olla käytössä seuraavallakin EU:n ohjelmakaudella. Kaupunkien omarahoitusosuudet eivät saisi olla suurempia kuin muissa vastaavissa hankkeissa / rakennerahastoinstrumentissa.

Suunnitelmasta puuttuvat toimenpiteet, jotka kiinnittävät TKI-yhteistyöhön ne yritykset, jotka eivät vielä ole aktiivisia T&K-verkostoissa. Tarvitaan viestinnän, verkostotyön ja koulutuksen toimenpiteitä, jotka lisäävät yritysten tietoisuutta tarjolla olevista mahdollisuuksista ja helpottavat yritysten kytkeytymistä heille hyödyllisiin verkostoihin. Kansallisella tasolla (esimerkiksi Business Finlandin kautta) tulee koota yhteen eri sektoreiden ja toimijoiden tuottamia resursseja yritysten saataville. Avoin ja laaja osallisuus edellyttää yritysten TKI-toimintaympäristön kehittämistä myös TKI-aktiivisuuden alkupäässä.

Saario Kaisa
Helsingin kaupunki, Kaupunginkanslia